

1. Буряк А. В. Інвестиційно-інноваційне прискорення розвитку аграрних підприємств : монографія / А. В. Буряк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 204 с.
2. Буткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : монография / С. А. Буткевич. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2011. – 251 с.
3. Гальчинский А. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины / А. Гальчинский, С. Левочкин // Экономика Украины. – 2011 – № 6. – С. 4–11.
4. Макарий Н. П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств / Н. П. Макарий // Економіст. – 2011. – № 10. – С. 52–54.
5. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України : основні підходи / О. В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 3. – С. 119–137.

УДК 334.7:330.3

Л. Я. Малюта

к.е.н.

Л. М. Мельник

к.е.н.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Висвітлено питання, які визначають необхідність використання сучасних організаційних форм суб'єктів інноваційної інфраструктури, що сприятиме переходу вітчизняної економіки до сталого розвитку. Визначено, що до останнього часу в Україні на всіх рівнях управління інноваціями (регіональному, галузевому, інституційному) панувала продуктова орієнтація інновацій, тобто орієнтація на виробництво нововведень. Обґрунтовано, що зміна умов виробництва, ускладнення суспільних потреб і необхідність підвищення конкурентоспроможності нововведень вимагають пошуку нових форм підтримки і активізації інноваційної діяльності. У цьому зв'язку запропоновано виділяти такі основні організаційні форми суб'єктів інноваційної інфраструктури: індивідуальні підприємці, венчурні фірми, експлерентні, патієнтні, віолентні та комутантні фірми, спін-офф- і спін-ауткомпанії, мережеві (або оболонкові) фірми, а також мережа малих підприємств.

Ключові слова: інноваційна діяльність, сталий розвиток, організаційні форми, ризикове підприємництво, конкурентоспроможність, ринок.

Постановка проблеми

В умовах становлення і розвитку в Україні ринкової економіки найважливіше значення стала набувати проблема розробки механізму забезпечення сталого розвитку економіки, основоформуючим елементом якого має бути інноваційний розвиток вітчизняних підприємств. Для економіки країни та її регіонів наразі загострюється проблема формування ефективної структури

економіки, поглиблюються проблеми техніко-технологічного переозброєння галузей і виробництв. З аналізу науково-економічної, соціально-політичної літератури випливає, що найбільш суттєва причина відставання України у темпах економічного розвитку – низька інноваційна активність підприємств, особливо промислових. Тим часом, роль і значення результатів науково-технічних досягнень у підвищенні ефективності суспільного виробництва загальновідомі: більше 70 % зростання ефективності суспільного виробництва забезпечується за рахунок технічних факторів – продуктових, технологічних нововведень та ін.

Для багатьох промислових підприємств, науково-виробничих комплексів, організацій, а також для окремих підгалузей (галузей), які успішно функціонують нині, інновації (нововведення) можуть становити певну загрозу. Господарюючі суб'єкти розробляють й освоюють різні нововведення, але одночасно проявляють нездатність передбачати наслідки нових науково-технічних досягнень, утримуватися на необхідному рівні. Це нерідко призводить, незважаючи на спробу забезпечити ефективність (зокрема прибутковість) роботи на результатах інноваційних рішень, до погіршення їх економічної безпеки, зниження ключових фінансово-економічних показників діяльності, втрати займаної частки ринку і, в результаті, навіть до банкрутства.

Все це дає підстави стверджувати, що погіршення фінансово-економічного стану підприємств і підгалузей не є наслідком виключно відсутності інновацій (нововведень). Проблема не тільки у нововведеннях (інноваціях) як таких, а насамперед, в ефективному управлінні ними, що орієнтовано на певний показник (наприклад, на прибуток). Про це свідчать такі цифри: лише 10% інноваційних розробок досягають комерційного успіху, а частка невдалих розробок становить 90 %.

Перед підприємствами, які впроваджують інновації, виникає ряд загроз ефективності інноваційного процесу, зокрема: можливість виконання поставлених завдань на кожному етапі інноваційного процесу усіма необхідними ланками підприємства, виконання певної частини інноваційних робіт сторонніми організаціями, вища ефективність придбання ліцензій, ноу-хау, аніж розробка власного інноваційного продукту, можливість витрат, що пов'язані з інноваційною діяльністю, забезпечити більш високу ефективність порівняно із загальними витратами на виробництво або маркетинг та можливість їх гарантувати ефективність роботи підприємства у довгостроковому плані.

При комплексному розгляді цих питань або при їх будь-якому поєднанні повинна бути чітка концепція, орієнтована на певні пріоритети. У цих умовах особливу необхідність набуває вивчення сучасних організаційних форм суб'єктів інноваційної інфраструктури з метою реалізації концепції сталого розвитку промислового комплексу як на рівні України в цілому, так і окремих регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У багатьох наукових публікаціях розглядається проблема інновацій як основного чинника забезпечення конкурентоспроможності та організації інноваційної діяльності на мікрорівні, зокрема у працях Й. Шумпетера, А. Пригожина, В. Геєця [2], В. Гриньової, А. Гуржій, О. Лапко, Л. Михайлової [5], Д. Стеценка, Л. Федулової, А. Поручника [10] та ін. Питання особливостей практичного впровадження інновацій відображене у працях Б. Андрушківа [1], М. П. Денисенка, А. П. Гречана, М. В. Гамана [11], О. Кузьміна [6]. Проблематику забезпечення сталого розвитку в розрізі різних аспектів досліджували науковці: З. Герасимчук, Н. Кирич, В. Куценко, І. Лицур, Е. Лібанова, В. Удовиченко, Я. Остафійчук [7], О. Прокопенко, Л. Товма [12], А. Урсул [13] та ін. Проте дослідження сучасних організаційних форм суб'єктів інноваційної інфраструктури в умовах переходу до сталого розвитку потребують подальших досліджень.

Мета, завдання та методика дослідження

Метою статті є дослідження сучасних організаційних форм суб'єктів інноваційної інфраструктури в умовах переходу до сталого розвитку. Досягнення поставленої мети у статті зумовило необхідність визначення і вирішення таких завдань: проаналізувати інноваційну активність вітчизняних підприємств, систематизувати сучасні організаційні форми суб'єктів інноваційної інфраструктури в умовах переходу до сталого розвитку. Об'єктом дослідження є процес активації інноваційної діяльності.

Теоретико-методологічну основу статті становлять наукові надбання провідних учених із проблем управління інноваційною діяльністю та реалізації концепції сталого розвитку. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань використано сукупність прийомів наукового пізнання, загальнотеоретичних і спеціальних методів: системний – для впровадження принципів сталого розвитку у практичну діяльність інноваційно активних промислових підприємств; узагальнення – визначення суті категорії сталого розвитку; компаративний аналіз – для порівняння особливостей різних організаційних форм підтримки інновацій; статистичний аналіз – для аналізування рівня інноваційної активності промислових підприємств.

Результати досліджень

Весь світ стоїть на порозі не менш, а можливо, більш фундаментальної третьої (після агрокультурної та індустріальної) цивілізаційної революції. Стратегія сталого розвитку не може бути створена, виходячи з традиційних загальнолюдських уявлень і цінностей, стереотипів мислення. Вона вимагає вироблення нових наукових і світоглядних підходів, відповідних не тільки сучасним реаліям, а й передбачуваним перспективам розвитку в III тисячолітті

[13]. Саме тому, у період модернізації вітчизняної економіки, сталий розвиток підприємства багато у чому визначається його здатністю швидко і ефективно здійснювати інновації, адекватно відповідаючи на виклики зовнішнього середовища.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних публікацій [1–17] вказує на той факт, що наразі одним із пріоритетних напрямів державної економічної політики провідних країн світу стає інноваційна діяльність. Відмова від індустріальних преференцій і перехід до інноваційноорієнтованої політики в економіці обумовлені посиленням ролі і впливу інновацій як на формування споживчих переваг, так і організацію та ефективність виробничих процесів.

Активізація інноваційної діяльності нині набуває особливого значення, оскільки без цього неможливі прогресивні структурні зрушення і забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави. Можна з упевненістю сказати, що це ж стосується і діяльності окремих суб'єктів господарювання: в умовах конкурентного середовища вміння й спроможність до швидкого оновлення виробничих процесів іноді є вирішальним фактором успішної діяльності на ринку та існування підприємства взагалі. Адже випуск ним на ринок нових і конкурентоспроможних товарів гарантовано дасть прибуток, забезпечить швидке повернення коштів, накопичення вільного капіталу та можливість його вкладення у розширення виробництва [9, с. 67].

Досліджуючи питання інноваційної діяльності, бачимо, що у розвинутих країнах світу питома вага інноваційно активних підприємств – 60–70 %, а в Україні цей показник значно нижчий, і, як не прикро констатувати факт, протягом останніх років знижується.

Використовуючи дані Державної служби статистики України за 2000–2014 рр. [18], простежимо динаміку інноваційної активності вітчизняних підприємств (табл. 1) та їх питому вагу в загальній кількості підприємств промисловості, що впроваджували інновації (рис. 1).

Таблиця 1. Інноваційна активність промислових підприємств України у 2000–2014 рр.

Показник	Роки						
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість інноваційно активних промислових підприємств, од.	1705	1193	1462	1619	1738	1715	1609
Частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств, %	18,0	11,9	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1
Частка підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств, %	15,0	8,2	11,5	12,8	13,6	13,6	12,1

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі інноваційної продукції, %	6,8	6,5	3,8	3,8	3,3	3,3	2,5
Освоєно нових видів продукції (інноваційної продукції), найменувань, у т.ч. нових видів техніки	15323	3152	2408	3238	3403	3138	3661
Кількість впроваджених нових прогресивних технологічних процесів, у т.ч. маловідходних, ресурсозберігаючих технологій	1403	1808	2043	2510	2188	1576	1743
	430	690	479	517	554	502	447

Джерело: побудовано за даними Держслужби статистики України за 2000–2014 рр. [18].

Таким чином, протягом 2000–2014 рр. були незначні коливання показника інноваційної активності, що пояснюється нестабільністю економічних процесів у нашій державі, низька платоспроможність споживача інноваційної продукції, незадовільний фінансовий стан промислових підприємств, застаріла матеріально-технічна база підприємств, яку розробляють, досліджують; низьке стимулювання інноваційної активності підприємств, низька кваліфікація або відсутність працівників інноваційного менеджменту тощо. Аналізуючи показники таблиці, бачимо, що інновації у промисловості у 2014 р. впроваджували 12,1 % із загальної кількості промислових підприємств, а частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі інноваційної продукції промислових підприємств за останні роки суттєво зменшилася і у 2014 р. склала лише 2,5 %.

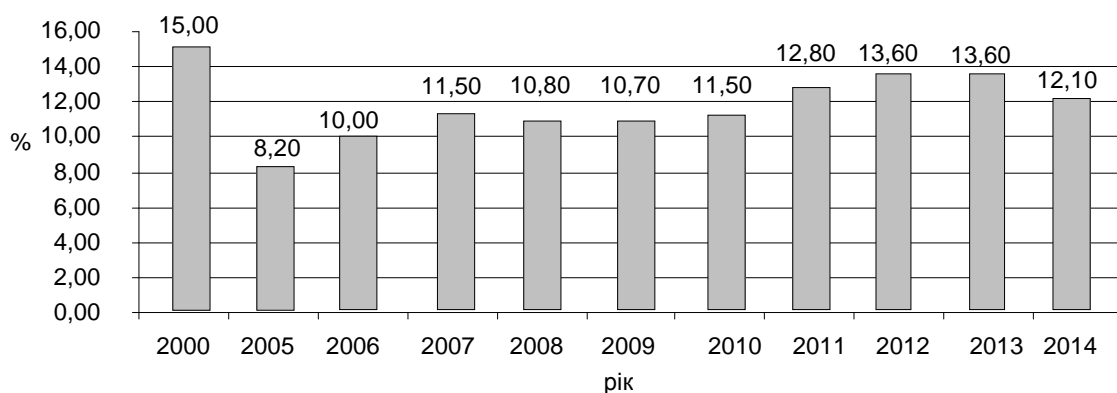

Рис. 1. Динаміка питомої ваги інноваційно активних підприємств України у загальній кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2000–2014 рр., %

Джерело: побудовано за даними Держслужби статистики України за 2000–2014 рр. [18].

Виходячи зі статистичних даних 2014 р., слід відзначити, що рівень інноваційної активності в Україні залишається все ще дуже низьким порівняно з іншими розвинутими країнами (рис. 2).

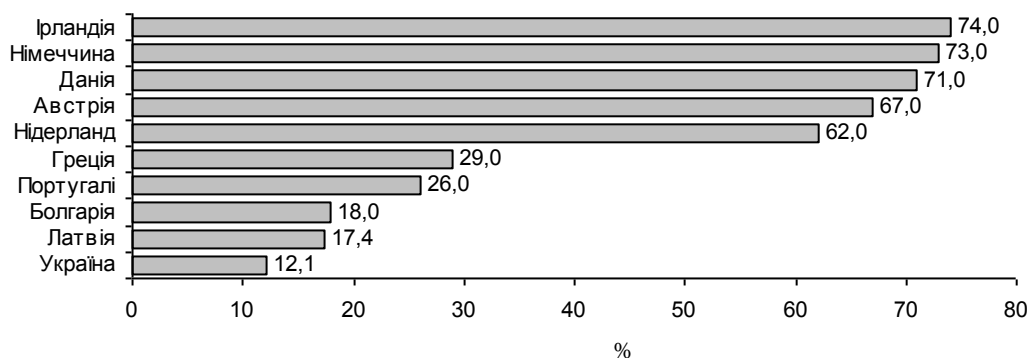

Рис. 2. Питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств розвинувтих європейських країн, %

Джерело: побудовано за даними джерела [10] та Держслужби статистики України за 2014 р.

За критерієм частки підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, Україна майже у півтора раза відстає від Латвії (17,4 %) і Болгарії (18,0 %), у п'ять разів – від Нідерландів (62 %) та Австрії (67 %), і більше, ніж у шість разів, від лідера – Ірландії (74 %).

Провівши аналіз даних щодо освоєння вітчизняними підприємствами інноваційних видів продукції та впровадження нових технологічних процесів із застосуванням нових або значно вдосконалених методів виробництва (табл. 1), бачимо, що за останні п'ять років було освоєно 15848 найменувань нової продукції, зокрема 2408 у 2010 р., 3238 – 2011р., 3403 – 2012 р., 3138 – 2013 р., 3661 у 2014 р., у т. ч. – всього 4625 найменувань та, відповідно за роками, 663, 897, 942, 809, 1314 видів нової техніки.

Що стосується нових технологій, то за період 2010–2014 рр. всього було впроваджено 1060 нових технологічних процесів, зокрема 2043 у 2010 р., 2510–2011р., 2188–2012 р., 1576–2013 р., 1743 у 2014 р., у т.ч. – всього 2499 маловідходних та ресурсозберігаючих технологій, що, відповідно за роками склали 479, 517, 554, 502 та 447.

За статистичними даними, у 2014 р. в Україні на інновації підприємства витратили 7,7 млрд грн, у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 66,5 % загального обсягу інноваційних витрат,

внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 22,8 %, придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 0,6 %.

Загалом, для України характерним є те, що основним джерелом фінансування інноваційних витрат, як і капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств – 6540,3 млн грн. Обсяг коштів державного і місцевих бюджетів становив 349,8 млн грн, вітчизняних та іноземних інвесторів – 146,9 млн грн, кредитів – 561,1 млн грн. [18].

З усього викладеного вище слід зробити висновок, що у найближчому майбутньому не слід покладатися на підтримку іноземних інвесторів і масовий приплив іноземного капіталу в країну. Найбільш доступним джерелом коштів для активізації інноваційної діяльності всередині країни залишається український капітал (власні кошти підприємств, бюджетні кошти, різні фонди тощо) і ключовим фактором успіху у цьому процесі покликана стати зважена державна політика з активізації інноваційної сфери та залучення інвестицій у перспективні сектори економіки.

У результаті обстеження підприємств, згідно з інформацією Держслужби статистики України [18], встановлені чинники, що перешкоджають інноваційній діяльності сучасних суб'єктів господарювання, зокрема нестача власних коштів (80,1% обстежених підприємств); великі витрати на нововведення (55,5%); недостатня підтримка державного сектора (53,7%); високий економічний ризик (38,7%); відсутність коштів у замовників (33,3%). Крім того, перешкодами на шляху проведення активної інноваційної діяльності вітчизняних підприємств були: недосконалість законодавчої бази (40,4%); відсутність попиту на продукцію (16%); брак кваліфікованого персоналу (20%); незначні можливості для кооперації з іншими підприємствами і організаціями (19,7%); недостатній рівень інформації про ринки збуту (17,4%) та нові технології (17,3%), і тільки 15,5% обстежених підприємств відзначили свою несприйнятливність до нововведень.

Зазначені недоліки та проблеми у розвитку інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання значно впливають на загальний рівень конкурентоспроможності країни загалом. Так, Всесвітній економічний форум оприлюднив індекс конкурентоспроможності країн світу, а також оцінив негативні фактори, які найбільше позначаються на веденні бізнесу в Україні [10]. Отримані результати можемо побачити на рис. 3.

Як відомо, до останнього часу в Україні на всіх рівнях управління інноваціями (регіональному, галузевому, інституційному) панувала продуктова орієнтація інновацій, тобто орієнтація на виробництво нововведень. Всі умови, пов'язані зі створенням, освоєнням і поширенням нововведень, диктує виробник (диктат виробника).

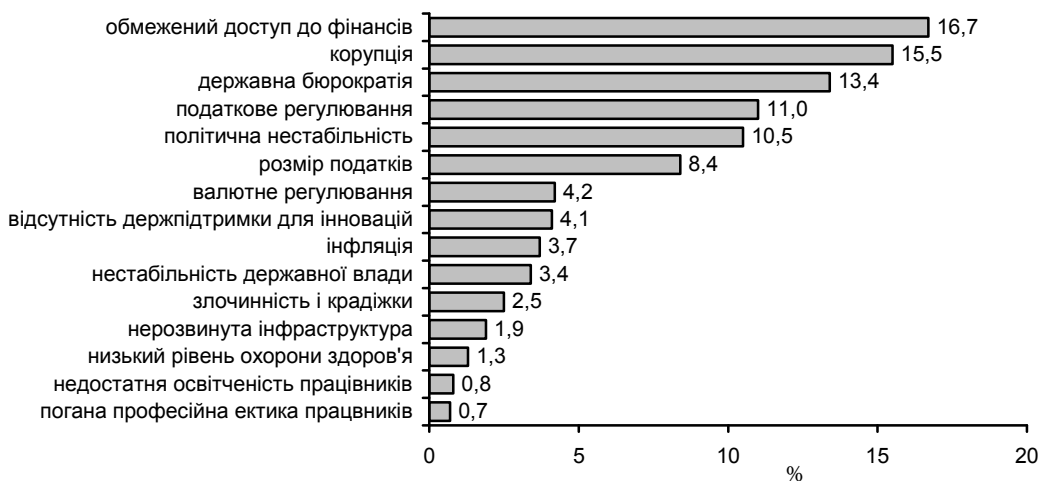

Рис. 3. Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні, 2013-2014 рр., %

Джерело: побудовано за даними [10].

Перехід до ринкових відносин, структурна перебудова виробництва і ускладнення суспільних потреб призвели до посилення позиції споживача. Спостерігається визнання того, що самі по собі нововведення – не кінцева мета, а лише засіб задоволення потреб споживача. Хоча в останні роки вимоги споживачів стали певною мірою відбиватися у створюваних нововведеннях, проте цей процес не зміг наблизити інноватора («ініціатора нововведення») до споживача [1].

Зміна умов виробництва, ускладнення суспільних потреб і необхідність підвищення конкурентоспроможності нововведень вимагають вивчення питань щодо використання у практичній діяльності сучасних пошуку форм суб'єктів інноваційної інфраструктури. В останні роки на підприємствах промисловості розвинених індустріальних країн закріпилися позитивні тенденції змін у технології, що стало одним із факторів-двигунів інноваційних процесів. Звернувшись до європейського досвіду у сфері створення інноваційних фірм, можна виділити такі організаційні форми господарюючих суб'єктів в умовах переходу до сталого розвитку [1].

Індивідуальна форма підприємництва – націлена на організацію досліджень і винахідництва. Загальновідомо, що підприємництво сприяє не тільки підвищенню матеріального і духовного потенціалу суспільства, але, перш за все, є сприятливим ґрунтом для практичної реалізації здібностей і талантів кожного індивіда. Дослідження показали, що у розвинених країнах дедалі більше зростає кількість представників саме індивідуальної форми підприємництва, які займаються дослідженнями та винахідництвом.

Венчурні фірми функціонують, в основному, на стадіях розробки нового продукту і технології. Вони починають цікавитися ринковими перспективами інновації ще на стадії НДДКР, але, як правило, не займаються виробництвом або організацією виробництва продукції, а передають готову розробку великим компаніям. Проведені дослідження у даному напрямі вказують на те, що наразі у світі спостерігається активне зростання пропозиції венчурного капіталу, особливо у секторі новітніх технологій. Це, зокрема, свідчить про те, що заходи державної підтримки венчурного фінансування виявилися досить дієвими [8, с. 281].

Слід зазначити також ряд макроекономічних результатів від організації ризикового бізнесу. Насамперед, прокладаючи шляхи у нових технологіях і продуктах, апробуючи їхню економічну ефективність, цей вид підприємництва фактично дає можливість знаходити нові напрями й впливати на науково-технічний прогрес. Значущість ризикових підприємств і в тім, що вони стимулюють конкуренцію, підштовхуючи великі фірми до інноваційної активності.

Венчурний капітал має три фундаментальні складові, без яких існування даної економічної категорії не може бути взагалі, – ризикове середовище застосування, висока норма прибутковості; процес венчурного інвестування.

Фірми, що спеціалізуються на створенні нових або радикальних перетворень старих сегментів ринку, називають експлерентами. Вони займаються просуванням нововведень на ринок, працюють на етапі максимізації циклу винахідницької активності із самого початку випуску продукції. Невеликі за кількістю зайнятих працівників і майже безприбуткові. Сила експлерентів зумовлена впровадженням принципово нових інновацій, вони отримують вигоду із початкової присутності на ринку. Для зменшення ризику розробляють типові схеми фінансування на певний термін, за який фірма-експлерент повинна досягти успіху, якщо йому призначено бути.

Фірми, що дотримуються принципу мінливої технології, належать до технологічно активних галузей. Це, в основному, електроніка, хімічна промисловість, фармацевтичні виробництва. Більшість галузей машинобудування належать до галузей із середньою технологічною активністю та середнім рівнем потреб в інноваціях.

Фірми-патієнти працюють на вузький сегмент ринку й задовольняють потреби, сформовані під дією моди, реклами та інших засобів (для обмеженого кола споживачів). Вимоги до якості та обсягів продукції у цих фірмах пов'язані з проблемами завоювання ринків. Свої дорогі та високоякісні товари вони адресують тим, кого не влаштовує звичайна продукція. У фірмах-патієнтах доцільна посада постійного інноваційного менеджера, покликаного убезпечити їхню діяльність. При цьому, головне завдання інноваційного менеджера полягає у зниженні ризику життєдіяльності фірми та створенні комфортних умов роботи для співробітників.

У сфері великого стандартного бізнесу діють фірми-віоленти – фірми з «силовою» стратегією. Вони мають великий капітал, високий рівень освоєння технології. Віоленти займаються багатосерійним і масовим випуском продукції для широкого кола споживачів, що пред'являють «середні запити» до якості та цін, які задовольняються середнім рівнем. Віоленти працюють у «колі» максимуму випуску продукції. Їхня науково-технічна політика вимагає прийняття рішень про терміни постановки продукції на виробництво (у тому числі про придбання ліцензій), зняття продукції з виробництва, інвестиції й розширення виробництва, заміну парку машин та устаткування. Враховуючи наявність в Україні достатньої кількості великих промислових підприємств, можна сказати, що в майбутньому така організаційна форма інноваційної діяльності може стати для них притаманною.

Середнім і малим бізнесом, орієнтованим на задоволення місцево-національних потреб, займаються фірми-комутанти. Вони забезпечують індивідуалізований підхід до клієнтів, але на основі пристосування, використання досягнень вже існуючих фірм-віолентів. Ці фірми задовольняють споживачів не за рахунок високої якості товару (як це у пацієнта), а за рахунок індивідуалізації послуг. Підвищена гнучкість комутантів дозволяє їм утримувати свої позиції у конкурентній боротьбі.

Дослідження показали, що в історії розвитку промисловості провідних країн світу значне місце посідають такі форми організації бізнесу з метою просування на ринок інновацій, як спін-офф- та спін-аут-компанії. Спін-офф компанії представляють собою фірми-нащадки, котрі виділяються з материнської компанії з метою самостійної розробки, освоєння і впровадження на ринок нового продукту або технології. Фірми такого роду найчастіше створюються за допомогою перетворення підрозділу компанії у самостійну фірму.

Обидві моделі організації спін-компаній засновані на акціонерному механізмі інвестування у створювану фірму. Компанія-засновник володіє контрольним пакетом акцій новоствореного підприємства та у разі його успішної роботи може або знову включити його до своєї структури, або вигідно продати. При цьому, фірма, організована за моделлю «спін-офф» виділяється зі складу підприємства (наукової організації) і перетворюється в афілійоване підприємство з втратою управлінського контролю материнської фірми над спін-офф-компанією. Спін-аут-компанії зберігають підконтрольність з боку материнської компанії (наукової організації) у частині фінансових і оперативних зв'язків.

Перевагою створення таких компаній для вітчизняних підприємств є можливість підтримки діяльності спін-компаній на ранніх стадіях за допомогою прямої фінансової допомоги, надання на пільгових умовах приміщень та спеціального обладнання материнської компанії.

На останній стадії інноваційного циклу (комерціалізація нового продукту, ідеї) останнім часом у розвинених країнах все більш успішними представляються компанії, що мають мережеву структуру.

Мережева (або оболонкова) фірма являє собою керуючу компанію, яка не володіє засобами виробництва, а лише координує роботу сторонніх підрядних фірм: одні фірми розробляють конструкцію і дизайн нових виробів, інші – виробляють їх компоненти, треті – організують збут, четверті – відповідають за кредитну політику, тобто різні функції бізнесу та можуть розташовуватися по всьому світу. Можна сказати, що це компанії, у яких частина бізнес-функцій передана на контрактній основі стороннім підрядникам (реалізуючи так званий аутсорсинг).

Ще однією цікавою, як на наш погляд, організаційною формою підтримки і активізації інноваційної діяльності є формування мереж малих фірм, головною особливістю яких є те, що організаційні зв'язки будуються між юридично автономними, але взаємозалежними суб'єктами. Звичайно, взаємозалежність мереж фірм насправді може приховувати досить сильну односторонню залежність, однак вплив тут здійснюється не через трудові контракти або контроль акцій, як у випадку ієрархічних організацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Ефективність сталого розвитку економіки залежить не тільки від того, наскільки ефективна діяльність самостійних суб'єктів, але і від того, як вони взаємодіють один з одним як елементи інноваційної системи, у якій формі вони організують свою діяльність.

Сталий розвиток є основою стабільного функціонування та поліпшення діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта, й наразі проблема забезпечення сталого розвитку стає дуже актуальною, і це пов'язано не тільки з ситуацією, що склалася під впливом загальносвітової економічної кризи. За останні 15–20 років у багатьох країнах світу розпочався перехід від масового виробництва в рамках великих промислових комплексів й корпорацій до невеликих промислових структур, до оперативного обліку запитів споживачів, що пред'являють підвищені вимоги до якості продукції і послуг.

У зазначених умовах для України опора на інновації є ключовим вектором, який дозволить забезпечити сталий розвиток і входження на рівних до світового товариства цивілізованих країн. З вищесказаного зрозуміло, що реалії сьогодення вимагають від керівництва підприємств і організацій усвідомлення важливості реформування суспільства саме в інноваційному руслі.

На ефективність (комерційний успіх) інновацій вплив робить безліч факторів. До основних належать: орієнтація на ринок, ефективна система відбору та оцінки інноваційних проектів, ефективне управління такими проектами та їх контроль, джерело творчих ідей, адаптивність, сприйнятливність організації до

нововведень, опір (груповий, індивідуальний) нововведень. Одним з найважливіших моментів є орієнтація на ринок. При цьому, важливим завданням є вибір оптимальної форми організації інноваційної діяльності, що зумовлює напрям подальших досліджень.

Література

1. Андрушків Б. М. Прикладні аспекти ринку інновацій: навч. посібник / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2015. – 108 с.
2. Гесць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Гесць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
3. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: монографія / Герасимчук З. В., Поліщук В. Г. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
4. Говоруха Ж. А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України / Ж. А. Говоруха // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8 (74). – С. 107–115.
5. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: Монографія / М. П. Денисенко, Л. І. Михайлова, І. М. Грищенко, А. П. Гречан [за ред. д.е.н., проф., акад. М. П. Денисенка, д.е.н., проф. Л. І. Михайлової]. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1050 с.
6. Інвестиційна та інноваційна діяльність: монографія / за наук. ред. проф., д-ра екон. наук О. Є. Кузьміна. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 233 с.
7. Куценко В. І. Суспільний вектор сталого розвитку (питання теорії та практики): монографія / Куценко В. І., Удовиченко В. П., Остафійчук Я. В.; за наук. ред. В. І. Куценко / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2013. – 336 с.
8. Малюта Л. Я. Стан та тенденції розвитку венчурного фінансування в Україні / Л. Я. Малюта, А. Р. Бабій, А. П. Колесніков // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 278–282.
9. Малюта Л. Я. Особливості формування інтегрованої моделі активізації інноваційної діяльності промислових підприємств в умовах реформування: монографія / Л. Я. Малюта. – Тернопіль, 2011. – 250 с. – Деп. у ДНТБ України 26.07.11, № 44-Ук. 2011.
10. Международные эксперты оценили, какие факторы мешают ведению бизнеса в Украине: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.obozrevatel.com/>
11. Провайдинг інновацій: підручник / М. П. Денисенко, А. П. Гречан, М. В. Гаман та ін.; за ред. проф. М. П. Денисенка. – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 448 с.

12. Товма Л. Ф. Еколого-економічна складова в концепції сталого розвитку України / Л. Ф. Товма // Бізнес-інформ. – 2012. – № 2. – С. 141–144.

13. Урсул А. Д. Устойчивое развитие [Електронний ресурс] / А. Д. Урсул. – Режим доступу: <http://philosophy-sd.narod.ru/concsd.htm>.

14. Rick Eagar, Frederik van Oene, Charles Boulton, Daniel Roos and Cindy Dekeyser. “The Future of Innovation Management: The Next 10 Years”, 2011 // Electronic resource. Mode of access: http://www.adl.com/uploads/tx_extprism/Prism_01-11_Innovation_Management_01.pdf.

15. Peter Merrill (2008). Innovation generation: creating an innovation process and innovative culture // Electronic resource. Mode of access: <http://books.google.com.ua>

16. Managing Creativity and Innovation (Harvard Business Essentials), Boston, Massachusetts (2003) // Electronic resource. Mode of access: <http://www.amazon.com/Managing-Creativity-Innovation-Business-Essentials>.

17. Peter Drucker. Innovation and Entrepreneurship // Electronic resource. Mode of access: <http://ua.bookfi.org/book/1303970>.

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 658:330.1

К. Є. Орлова

Житомирський державний технологічний університет

ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена визначенню основних напрямів забезпечення адаптивності промислових підприємств. Розглянуто сутність та роль адаптивності підприємства у процесі його функціонування за умов нестабільного зовнішнього середовища. На підставі дослідження наукових підходів з'ясовано, що під адаптивністю слід розуміти комплексний індикатор спроможності підприємства реагувати на флуктуації факторів зовнішнього середовища. Визначено особливості оцінювання стану адаптивності підприємства на основі використання індикативного підходу. Наведено послідовність етапів процесу оцінювання рівня адаптивності промислового підприємства. Запропоновано методичний підхід до обґрунтування пріоритетних заходів щодо підвищення рівня адаптивності підприємства на основі використання методів кореляційного аналізу, графічного та матричного методів.

Ключові слова: адаптація, адаптивність, зовнішнє середовище, промислове підприємство, оцінювання адаптивності, забезпечення адаптивності.

Постановка проблеми

Сучасні реалії господарювання гостро поставили перед вітчизняними суб'єктами підприємницької діяльності питання щодо забезпечення стійкості та

